

11. Ivashchenko F.I. Pratsia i rozvytok osobystosti shkoliara / Ivashchenko F.I. – K.: Lybid, 1986. – 250 s.
12. Lehun O.M. Problema tsinnosti i tsinnisnykh oriientsii u filosofskii ta psykhologichnii literaturi / Lehun O.M. // Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykhologii. – 2010. Tom 12, chastyna 1. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.twirpx.com/file/727592/>
13. Kremen V.H. Filosofiiia liudynotsentryzmu v osvithomu prostori [2-he vyd] / Kremen V.H. – K.: T-vo «Znannia» Ukrainy, 2010. – 282 s.
14. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu. Spetsvypusk 4. Ch. 2. – Sloviansk, 2010. – 78 s.
15. Hnylytska N. O. Pratsia yak sotsiokulturnyi fenomen: avtoref. dys.... kand. filosof. nauk : 09.00.03; Zaporiz. nats. un-t. / Hnylytska N. O. – Zaporizhzhia, 2011. – 16 s.
16. Proka N. I. Ekonomika truda v organizaciyah APK / Proka N. I. – M.: KolosS, 2009. – 440 s.

УДК [784:37.013.82].373.3.015.311(045)

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-33-38

РОЛЬ ТЕАТРАЛЬНО-ДРАМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Е. К. Куцин

У статті аналізується проблема формування особистості молодшого школяра засобами театральної педагогіки та пісенної терапії. Автор описує особливості застосування у навчально-виховному процесі початкової школи засобів театрального мистецтва та пісенної терапії, розкриває інноваційні підходи до організації роботи вчителя. Одним із основних завдань освіти є розвиток пізнавального інтересу, здібностей, вмінь і навичок учнів у процесі навчання. Виховання творчої спрямованості особистості молодшого школяра визначається як особлива організація життєдіяльності дітей молодшого шкільного віку, що забезпечує їх особистісне самовираження і набуття власного досвіду творчої діяльності. Театралізована діяльність молодших школярів розглядається як педагогічно організований, регульований режисером-педагогом процес, основу якого становить гра «актора»-школяра, що сприяє перевтіленню дітей в уявні образи в умовах вигадки за допомогою виразних засобів театру. Встановлено, що включення молодших школярів у театралізовану діяльність, орієнтовану на виховання творчої спрямованості особистості, забезпечується створенням таких педагогічних умов: формування театрально-освітнього середовища, активне включення дітей в розробку і реалізацію творчо-пошукових театралізованих проєктів, стимулювання батьків до участі в театралізованій діяльності школярів. Педагогічна організація театралізованої діяльності, яка орієнтована на виховання творчої спрямованості особистості молодшого школяра, включає підготовку інтеграційного творчо-пошукового театралізованого проєкту, локального тематичного проєкту як алгоритму будь-якого творчого театралізованого завдання, що складається з трьох послідовних етапів: «ресурсне коло»; творчо-продуктивний етап; рефлексивний етап. Творчо-пошукові театралізовані проєкти передбачають активне оцінне ставлення до явищ навколишнього життя, вибір художніх образів, їх виразне втілення, прояв почуття емпатії, самовираження особистості дитини.

Ключові слова: театр, молодший школяр, театральна педагогіка, театральне мистецтво, пісенна терапія, засоби драматизації, формування інтересу.

THE ROLE OF THEATER AND DRAMA ACTIVITY IN THE DEVELOPMENT IN ELEMENTARY SCHOOL

E. Kutsyn

The article analyzes the problem of formation of personality of the young pupils by means of theatrical pedagogy and song therapy. The author describes the peculiarities of application of the means of theatrical art and song therapy in the educational process of elementary school, reveals innovative approaches to the organization of work of the teacher. After all, one of the leading areas of Ukrainian education is the development of cognitive interest, abilities, skills of pupils in the process of studying subjects. Education of the creative orientation of the young pupils' personality is defined as a special organization of life activity of young children of school age, which ensures their personal expression and gaining their own experience of creative activity. The theatrical activity of young pupils is seen as a pedagogically organized process, directed by the teacher, which is based on the play of an "actor"-pupil, which promotes the transformation of children into imaginary images in terms of fiction through the expressive means of theater. It is established that the inclusion of young pupils in theatrical activities focused on the education of creative orientation of the child's personality, which is ensured by the creation of the following pedagogical conditions: the formation of a theatrical-educational environment, the active involvement of children in the development and implementation of creative-search theatrical projects. Pedagogical organization of the theatrical activity, which is focused on the education of creative orientation of the personality of the young pupils, includes the preparation of an integrated creative-search theatrical project, a local thematic project as an algorithm of any creative theatrical task, consisting of three "consecutive" stages: creative, productive and reflexive stage. The creative-search theatrical projects involve active

appraisal of the phenomena of the surrounding life, the choice of artistic images, their expressive embodiment, a manifestation of a sense of empathy, the most vivid expression of the child's personality.

Keywords: theater, pupils, theater education, means of dramatization, the formation of interest.

У сучасному суспільстві проблема формування і розвитку підростаючого покоління, орієнтованого на виховання людини культури і моральності, є найбільш актуальною. Ціннісні орієнтації людини є найважливішою характеристикою її особистості, оскільки визначають її відносини і особливості взаємодії з навколишнім світом, детермінують і регулюють поведінку. Використання театральної діяльності та пісенної терапії дозволяє розвивати почуття, глибокі переживання дитини, долучають її до духовних цінностей, формує базові цінності особистості. Значення і специфіка театральної діяльності полягає в одномоментності співпереживання, пізнавальності, емоційності, комунікативності, живій дії художнього образу на особистість.

Різні аспекти застосування театрального мистецтва в навчально-виховному процесі школи розглядали Н. Александрова, О. Комаровська, О. Котикова, І. Михайличенко, В. Сухомлинський, Г. Шевченко та інші. Водночас проблема організації театральної діяльності як засобу особистісного розвитку молодших школярів залишається відкритою для подальших пошуків.

Мета статті полягає у розкритті ролі театральної діяльності та пісенної терапії у розвитку молодшого школяра.

Наші спостереження свідчать, що у сучасних школах розвивальний потенціал театралізованої гри використовується недостатньо. Це можна пояснити наявністю двох суперечливих тенденцій у використанні театралізованих ігор. Згідно з першою, театралізовані ігри проводяться головним чином як своєрідні видовища під час свят. Прагнення домогтися гарних результатів спонукає педагогів завчати з учнями не тільки текст, а й інтонації і рухи в ході численних індивідуальних і колективних репетицій. Це певною мірою сприяє формуванню у молодшого школяра артистичних здібностей, однак засвоєнні таким чином вміння не переносяться у вільну ігрову діяльність. Другу тенденцію в організації театралізованих ігор можна назвати невтручанням дорослого. Правда, на практиці воно часто переростає в повну відсутність уваги з його боку до цього виду ігрової діяльності: учні залишені наодинці, педагог тільки готує атрибути для театру. З класу в клас молодшого школяра супроводжує однотипний набір шапочок-масок, елементів костюмів, фігурок героїв тощо.

Психологи звертають увагу на те, що у деяких першокласників недостатньо розвинені уява і фантазія, необхідні в театралізованих іграх. Як правило, такі діти, вказує А. Анджейчак, не вміють зайняти себе у вільний час і на навколишній світ дивляться без подиву й особливого інтересу, як споживачі, а не як творці [2, с.8].

Існує й інша важлива проблема, яка хвилює педагогів і психологів. За даними Н. М. Бібік, на етапі психологічної адаптації дитини до школи у 67-69% першокласників виникають страхи, зриви, загальмованість, а в інших, навпаки, роз'язність і метушливість. В учнів часто відсутні навички довірливої поведінки, недостатньо розвинені пам'ять та увага [4, с.92].

Найкоротший шлях емоційного розслаблення молодшого школяра, зняття скутості, розвитку художньої уяви – це шлях через гру, зокрема, театралізовану. Будучи найбільш поширеним видом дитячої творчості, саме драматизація, заснована на дії, що здійснюється самим молодшим школярем, дієво і безпосередньо пов'язує художню творчість з особистими переживаннями дітей [11, с. 3-4].

Саме у грі, як найбільш доступному виді діяльності для дітей, особливо ефективно проявляються емоційні ресурси, формуються основи емоційної культури, розвиваються довірливі відносини між дитиною і дорослим, навички взаємодії в звичайних і конфліктних ситуаціях. Гра для дитини не просто цікаве проведення часу, а спосіб моделювання зовнішнього, дорослого світу. Через гру дитина в опосередкованій формі включається у життя дорослих, освоює культуру як джерело гуманізації відносин.

Значну роль у засвоєнні дитиною смислів і мотивів людської діяльності, відтворення соціальних відносин, формуванні ціннісних орієнтацій відіграє театральна діяльність. Театр – одна з найяскравіших, демократичних, барвистих і доступних для сприйняття дитини сфер мистецтва. Театр дає дітям радість, розвиває уяву, сприяє творчому становленню.

Театралізована діяльність має величезний потенціал розвитку творчих здібностей і емоційної сфери молодших школярів. Діти, які отримали художньо-естетичне виховання, виявляються більш розвиненими, емоційними, ніж їх однолітки. Театральна діяльність об'єднує дітей, дає поняття про почуття партнерства, взаємовиручку, знімає скутість, сприяє ініціативі, прискорює процес оволодіння навичками публічного виступу, допомагає повірити в себе [2, с. 8].

Театралізована діяльність дозволяє вирішувати багато педагогічних завдань, які стосуються формування особистості, виразності мовлення, інтелектуального і художнього сприйняття. Театр для дітей – це школа почуттів і сприйняття, школа високої емоційної культури, людського спілкування та відносин.

Театралізована діяльність є потужним засобом гармонійного розвитку і реалізації творчого потенціалу дитини [2, с.11].

У формуванні пізнавальних інтересів молодшого школяра провідну роль відіграє мистецтво, зокрема театр, як засіб освітньої діяльності, виховання духовних цінностей, що сприяє розвитку емоційно-почуттєвої сфери школярів, розвиває їх освіченість і досвід практичної діяльності. На наш погляд, саме театралізоване мистецтво і різноманітні форми театралізованої діяльності молодших школярів повинні виступати домінантою в навчально-виховному процесі і використовуватися як засоби розвитку творчої особистості.

Театралізована діяльність допомагає учням не тільки оволодіти знаннями в галузі мистецтва, а за педагогічно доцільної організації та оптимального добору методів виховного впливу стає дійовим чинником формування естетичної культури дітей. Театральне мистецтво поєднує в собі можливості багатьох художньо-зображувальних засобів експресії, створює образи, розвиває мовлення, мислення, регулює поведінку тощо [6, с. 10].

Уроки з елементами театрального мистецтва можуть бути ефективною формою організації не лише навчально-виховного процесу в початковій школі, а й засобом адаптації першокласника до нових умов життєдіяльності, засобом трансформації соціального досвіду пізнання однолітків і дорослих, розвитку та презентації власних творчих можливостей тощо. Такі уроки стимулюють розвиток образного мислення, соціальної уяви, соціального інтелекту, створюють умови для формування в учнів потреб у діяльності, самоосвіті та самовихованні.

Як відомо, на етапі адаптації до школи процес навчання викликає у першокласників хвилювання, страх, нервові напруження. Ці негативні прояви можна пом'якшити, якщо мати на увазі таку характерну особливість молодшого школяра, як емоційна вразливість, чутливість до всього яскравого, незвичайного. Саме театралізована ігрова діяльність може розкріпачувати дітей, знімати нервові напруження, розвивати їх чуттєво-емоційну сферу. Водночас у кожній дитині закладений величезний потенціал художньо-творчих здібностей, і саме театралізована ігрова діяльність сприяє розкриттю цього потенціалу, оскільки спирається на синтез різних видів мистецтв. Соціально-художній розвиток дітей, виходячи з цього, буде включати в себе такі компоненти: чуттєво-емоційну сферу, моральні якості й інтелектуально-пізнавальні здібності. Від рівня сформованості цих трьох компонентів буде залежати рівень соціально-художнього розвитку, оскільки театральна діяльність передбачає їх взаємопов'язаність і взаємозумовленість.

У педагогічній теорії і практиці питанням театрального виховання поки що не приділяється належна увага, недостатньо вивчені, зокрема, можливості театральної освіти як засобу особистісного розвитку дітей. Мало уваги приділяється театральній освіті дітей молодшого шкільного віку, яка не охоплює кожную дитину і надає право вибору переважно батькам, котрі обирають для навчання предмети мистецтва, виходячи з власних інтересів.

Водночас молодший шкільний вік містить значні потенційні можливості щодо розвитку художньо-творчих здібностей дітей, у яких вже є досвід власних життєвих вражень і певний мистецький досвід. У молодших школярів сформований певний обсяг знань, умінь і навичок, а, отже, здатність до розумових операцій. У цьому віці закладаються основи культури, оскільки діти відкриті до сприйняття світу, зокрема художнього.

Ефективним засобом збагачення життєвого досвіду і соціалізації молодших школярів виступає театралізована гра. Гра – це неUTILІтарна діяльність, в якій відтворюються соціальні відносини між людьми. Це споріднює гру з мистецтвом, яке має своїм змістом норми людського життя і діяльності, їх зміст і мотиви. Театралізовані ігри стоять на рубежі гри і мистецтва. Вони названі так за близькість до театральної вистави. Це ігри, в основі яких лежить художній образ [4, с. 66].

Діти дуже люблять грати, адже будь-які перевтілення їх приваблюють. Молодші школярі із задоволенням включаються в гру: відповідають на питання іграшок, виконують їхні прохання, дають поради, перевтілюються в той чи інший спосіб. Беручи участь у театралізованих іграх, діти знайомляться з навколишнім світом через образи, фарби, звуки. Завдяки участі в театралізованих іграх дитина мов би входить в образ, перевтілюється в нього, живе його життям.

У грі є інтригуюча зав'язка, може бути бурхливий розвиток, який з часом змінюється спокійним перебігом, кульмінацією і розв'язкою. У зав'язці свідомість стикається з чимось незвичайним, новим, хвилюючим, невідомим, захоплюючим. У зав'язці виникає суперечність, конфлікт між знанням і незнанням, звичайним і незвичайним. Головною загадкою театралізованої гри є, безсумнівно, її кульмінація – момент відкриття, осяяння. В цей вузол стягується все: і суперечлива напруженість пошукового мислення, і насиченість переживаннями [1, с. 54].

Закони дитячої гри і закони сцени різні. Грати для себе, «за зачиненими дверима», і грати публічно – зовсім не одне і те ж. Гра «для себе» психологічно природна, гра «на публіку» суперечить природі. Закони дитячої гри рухливі та мінливі (домовилися грати так, а потім на ходу «передомовились») і почали грати по-

іншому). А закон, за яким будується художній образ, задається художником для кожного конкретного твору. У дитячій грі багато умовності, зрозуміло тільки гравцям, в ній можливі будь-які пропуски фрагментів дії, перебільшене позначення якихось явищ.

Повноцінна участь дітей у театралізованих іграх вимагає особливої підготовленості, яка полягає в здатності до естетичного сприйняття мистецтва художнього слова, вміння вслухатися в текст, вловлювати інтонації. Тут увага відіграє важливу роль. Щоб зрозуміти героя, треба навчитися аналізувати його вчинки, оцінювати їх, розуміти мораль твору.

Уміння представити героя твору, його переживання, конкретну обстановку, в якій розвиваються події, багато в чому залежить від особистого досвіду дитини: чим різноманітніші її враження про життя, тим багатша уява, почуття і здатність мислити. Всі ці показники не складаються стихійно, а формуються під час навчально-виховної роботи і розвитку творчих здібностей дітей.

За типом розвитку творчих здібностей дітей можна розділити на наступні категорії:

Дитина – «режисер». Діти цього типу мають добре розвинену пам'ять і уяву, здатні добре засвоювати літературний текст і бачать, як його можна переробити в постановочний контекст, ігровий сценарій. Часто такий «режисер» має хороші комбінаторні та організаторські здібності – пропонує включити в хід дійства вірші, танці, пісні, імпровізації, ввести нових героїв. «Режисер» бере на себе функції розподілу ролей, визначення сценографії відповідно до літературного сюжету, керує розвитком драматизації, а також регламентує і координує діяльність усіх учасників вистави. «Режисер» націлений на результат і впевнено проводить саму гру й підготовку до неї.

Дитина – «актор». Діти цього типу також мають гарну пам'ять і уяву. Вони легко включаються в колективну творчість, гру з багатьма учасниками, краще за інших досягають процеси ігрової взаємодії. «Актор» володіє різними способами вербальної і невербальної виразності і передачі образу героя. Такі діти не відчують труднощів під час виконання взятої на себе ролі, із задоволенням імпровізують у процесі роботи над образом, вміють швидко знаходити інструменти, що допомагають найбільш точно передати образ [6, с. 10]. Завдяки своїй емоційності діти тонко відчують нюанси передачі образу задуманого героя. «Актор» при цьому дисциплінований, має здатність до самоконтролю – він чітко відстежує сюжетні лінії, налаштований грати свою роль цілісно, від початку до кінця.

Дитина – «декоратор». Діти цього типу вважають за краще втілювати літературну основу дійства в матеріальному оформленні. Їм цікаві деталі, які оточують героїв, атмосфера, що панує в тій чи іншій сцені вистави. «Декоратор» має художньо-образотворчі вміння, відчуває колір і форму як у передачі образу героя, так і задуму обраного для постановки твору. «Декоратор» вкладає свої творчі задуми не в безпосередню роботу над роллю, а в художнє оформлення вистави через створення необхідних декорацій, костюмів, ігрових атрибутів, реквізиту.

Дитина – «глядач». Діти цього типу мають тонко розвинені рефлексивні здібності, стійку увагу. Вони вважають за краще брати участь в театральному дійстві «з боку». Емоційна організація дітей-«глядачів» така, що вони отримують естетичне і творче задоволення у процесі спостереження і творчого співпереживання подіям, які відбуваються на сцені. «Глядачі» із задоволенням аналізують переглянутий спектакль, обговорюють свої враження, тонкощі виконання тієї чи іншої ролі і розвитку сюжетних ліній. Їх критичні зауваження часто бувають важливі для подальшої еволюції вистави. «Глядач» здатний передати свої враження через доступні йому засоби виразності – малюнок, гру, слово [6, с. 15].

Умовно вище названі типи творчих здібностей можна розділити на основні – «режисер» (а також «сценарист»), «актор»; і додаткові – «декоратор» (а також «оформлювач», «костюмер»), «глядач».

Роботу з розвитку творчих здібностей молодших школярів доцільно проводити поетапно: художнє сприйняття літературних та фольклорних творів; освоєння спеціальних умінь для розвитку основних і додаткових творчих здібностей з урахуванням індивідуальних особливостей дитини; самостійна творча діяльність відповідно до характеру обдарувань дитини.

Найчастіше визначити тип артистизму дитини молодшого шкільного віку не складно. На цьому віковому етапі вже помітні нахили дитини до того чи іншого виду творчої діяльності. Хтось із дітей активно бере участь у запропонованому дійстві, хтось схильний до спостереження і пасивної участі.

Часто дітям властивий змішаний творчий тип, що поєднує в собі таланти «режисера» і «актора». Дитина прагне не тільки втілювати образ у грі, але і з великим бажанням намагається доопрацювати його, довести до досконалості; пропонує цікаві рішення щодо розвитку сюжету, збагачує характер деталями та емоціями.

Більш рідкісним є тип, який поєднує в собі таланти «глядача» і «декоратора». Діти такого типу із задоволенням спостерігають розвиток дії на сцені, але з тих чи інших причин самі не беруть участі в них, задовольняючись пасивною причетністю до того, що відбувається. Вони можуть із задоволенням допомагати в оформленні вистави, майструвати декорації та костюми, підбирати реквізит; але більше задоволення вони отримують не від активної участі, а пасивного сприйняття створеного, в тому числі і за їх

допомогою, твору. Уважний педагог під час спілкування з дитячим колективом досить швидко визначить, до якого типу артистичних здібностей належить дитина [5, с. 36].

Для того, щоб стати ефективним засобом особистісного розвитку дітей, театралізована гра має відповідати низці важливих принципів:

1) принцип специфічності діяльності, що поєднує ігровий і художній компоненти;

2) принцип комплексності, що передбачає взаємозв'язок театралізованої гри з різними видами мистецтва та художньої діяльності молодшого школяра;

3) принцип імпровізаційності, коли театралізована гра розглядається як творча діяльність; це обумовлює особливу взаємодію дорослого і молодшого школяра, учнів між собою, основу якого складають вільна атмосфера, заохочення ініціативи, наявність у дітей своєї позиції, прагнення до оригінальності і самовираження;

4) принцип інтегративності, відповідно до якого цілеспрямована робота з організації театралізованої діяльності включається у цілісний педагогічний процес; це передбачає, в тому числі, організацію театралізації з урахуванням етапів художньої діяльності [5, с. 31].

Для того, щоб гра дійсно захопила дітей та особисто торкнулася кожного з них, педагог повинен стати її безпосереднім учасником. Своїми діями, емоційним спілкуванням з дітьми педагог залучає їх до спільної діяльності, робить її важливою і значущою для них. Він стає мов би центром тяжіння в грі. У той же час педагог організовує гру і спрямовує її, допомагає дітям долати труднощі, схвалює їх добрі вчинки і досягнення, заохочує дотримання правил і відзначає помилки деяких дітей. Поєднання педагогом двох різних ролей – учасника і організатора – важлива відмінна риса розвивальної гри.

Заняття творчістю допомагають дитині вирішувати емоційні і комунікаційні проблеми з орієнтацією на приклад героя гри. Позитивний приклад і позитивний вихід із проблеми сприяють подоланню дитиною невпевненості в собі, боязкості і соромливості, вчать правильно реагувати на виникнення морального дискомфорту.

Як ми вже зазначали, театралізовані ігри розвивають творчі здібності дитини, сприяють її загальному розвитку, стимулюють допитливість, прагнення до нових знань, підвищують ефективність засвоєння інформації, розвивають всі види мислення. Гра розвиває духовні потреби, розкріпачує і підвищує самооцінку дітей. Вагомими є також виховні можливості театралізованої діяльності. Перш за все, це – пізнання світу в усьому його розмаїтті. Через образи, звуки, кольори дитина починає ширше мислити, аналізувати події, робити висновки і узагальнення.

Театралізована гра має особливе значення в розвитку дітей молодшого шкільного віку, оскільки забезпечує вирішення низки важливих завдань: виховних, спрямованих на розвиток емоційності, інтелектуальності, комунікативних здібностей дитини; освітніх, пов'язаних безпосередньо з розвитком артистичних здібностей, в тому числі здатності до сценічного перевтілення [5, с. 47]. Театралізована гра є також потужним фактором розвитку гуманних почуттів і формування взаємовідносин між дітьми, оскільки створює умови для побудови емоційно-розвивального середовища, сприятливого психологічного клімату в класі.

Ефективною формою театралізованої діяльності у молодшому шкільному віці є настільний театр іграшок, який може бути засобом ознайомлення учнів зі способами поведінки в ситуаціях емоційного неблагополуччя. Використання настільного театру для формування у молодших школярів умінь знаходити вихід зі скрутних ситуацій сприяє реалізації принципу емоційності виховання. Педагог має можливість детально роз'яснювати ситуації, причини їх виникнення, показати конкретні способи дій. Таким чином, відбувається насичення дитячого досвіду вміннями справлятися з власним емоційним неблагополуччям.

При організації настільного театру іграшок є можливість проводити як індивідуальну роботу, так і роботу з підгрупою. Створюється основа для побудови емоційно-розвивального середовища, в якому кожен молодший школяр може відчути себе комфортно.

Театралізована гра є ефективним засобом соціалізації молодшого школяра в процесі осмислення ним морального підтексту літературного чи фольклорного твору. Участь у грі створює сприятливі умови для розвитку почуття партнерства і освоєння способів позитивної взаємодії. У театралізованій грі здійснюється емоційний розвиток: учні знайомляться з почуттями, настроями героїв, освоюють способи їх зовнішнього вираження, усвідомлюють причини того чи іншого настрою. Велике значення мають театралізовані ігри для мовленнєвого розвитку дітей: удосконалення діалогів і монологів, освоєння виразності мовлення. Нарешті, театралізована гра є засобом самовираження і самореалізації молодшого школяра.

Отже, організація театральної-драматичної діяльності сприяє розвитку творчих здібностей молодших школярів, їх емоційної сфери, комунікативних умінь, пізнавальної мотивації, підвищує інтерес до навчання. Участь у театралізованих іграх сприяє комплексному розвитку всіх сфер особистості молодшого школяра: чуттєво-емоційної (емоційна чутливість до навколишніх предметів і явищ, співучасть, співпереживання і взаємна підтримка), морально-вольової (спрямованість особистості на ту чи іншу

діяльність, оцінка своїх можливостей, розуміння значущості власного внеску в кінцевий результат), інтелектуально-пізнавальної (оволодіння спеціальними знаннями, розвиток уваги, уяви і мислення). Методично правильна організація театральнo-драматичної діяльності дозволяє розкрити потенційні можливості кожної дитини, виховує інтерес і любов до мистецтва, розвиває творчі і художні здібності, тим самим допомагає ефективніше формувати емоційні, моральні і пізнавальні якості дітей.

Література

1. Абрамян В. Театральна педагогіка / В. Абрамян. – К. : Лібра, 2006. – 256 с.
2. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах / А.Анджейчак // Обдарована дитина. – 2011. – № 5. – С. 8–13
3. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване навчання / І.Д. Бех. – К. : ІЗТН, 2008. – 203 с.
4. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів: Монографія / Н.М.Бібік. – К., 2012. – 200 с.
5. Вербицька С. М. Розвиток літературно-естетичної творчості молодших школярів / С.М.Вербицька. – К., 2014. – 112 с.
6. Савченко О. Сучасний урок у початкових класах / О.Савченко. – К.: Магістр, 2016. – 156 с.

References

1. Abramian V. Teatralna pedahohika / V. Abramian. – K. : Libra, 2006. – 256 s.
2. Andzheichak A. Psykholoho-pedahohichni umovy formuvannia tvorchoi osobystosti dytyny v osvitno-vykhovnykh zakladakh / A.Andzheichak // Obdarovana dytna. – 2011. – # 5. – S. 8–13
3. Bekh I.D. Osobystisno zoriientovane navchannia / I.D. Bekh. – K. : IZTN, 2008. – 203 s.
4. Bibik N. M. Formuvannia piznavalnykh interesiv molodshykh shkoliariv: Monohrafiia / N.M.Bibik. – K., 2012. – 200 s.
5. Verbytska S. M. Rozvytok literaturno-estetychnoi tvorchosti molodshykh shkoliariv / S. M.Verbytska. – K., 2014. – 112 s.
6. Savchenko O. Suchasnyi urok u pochatkovykh klasakh / O.Savchenko. – K.: Mahistr, 2016. – 156 s..

УДК 378.091.212.3-048.23

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-38-43

СОЦІАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ У ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ

О. В. Столяренко

orcid.org/0000-0002-1899-8089

О. В. Столяренко

orcid.org/0000-0001-7080-0626

У статті звертається увага на необхідність підвищення рівня моральної зрілості сучасної молоді, що зумовлює актуальність виявлення ефективних педагогічних умов формування моральної свідомості студентів. Доводиться, що особливої гостроти ця проблема набуває у контексті підготовки майбутніх педагогів, для яких високий рівень моральної свідомості є показником професійної придатності та передумовою успішного виховання школярів на засадах гуманістично-зорієнтованої суб'єкт-суб'єктної стратегії педагогічної взаємодії.

Ключові слова: моральна свідомість, соціальні детермінанти формування моральної свідомості, суб'єкт-суб'єктна стратегія педагогічної взаємодії, педагогічна підтримка, виховне середовище.

SOCIAL FEATURES OF FUTURE TEACHERS' MORAL CONSIDERATIONS FORMATION

O. Stoliarenko, O. Stoliarenko

The article covers the urgent problem of increasing the level of modern youth's moral development, which courses the necessity of defining effective pedagogical conditions for the formation of students' moral considerations. The article proves the fact of future teachers' moral awareness (as an indicator of professional suitability and a human-centered subject-to-subject strategy of pedagogical interaction) training process being very acute and important. Radical changes in social life, rethinking of socio-cultural values, changes of social ideological tendencies provoke social apathy, pragmatism, nihilistic attitude to moral values of modern youth. Consequently it requires searching new pedagogical approaches to the moral education of students. The teacher himself has a great impact on the efficiency of educational process, students' educational level, the formation of their civil, spiritual and moral values. The article presents both theoretical and applied study of pedagogical conditions of students' moral considerations formation at higher educational establishments: pedagogical support of students in their moral self-esteem; engaging them in group discussions on moral and ethical topics based on examples from literature